

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 18. decembra 1896.

Politiški oddelek.

Slovenska pravna akademija.

Mej tista vprašanja, na katera Slovenci obračamo zadnji čas manje pozornosti, spada slovensko vseučilišče v Ljubljani, da si potreba tacega vseučilišča sedaj ni manja, nego je bila nekdanj. Da se temu vprašanju obrača manje pozornosti, je pač kriva domača nesloga. Jeden del Slovencev je celo slovensko vseučilišče popolnoma izpustil iz svojega programa. Shod slovenskih poslancev 2. okt. 1890. leta se je bil izrekel za slovensko vseučilišče, a pozneje je pa stvar nekako zaspala.

Seveda čas za poganjanje za slovensko vseučilišče poslednja leta ni bil posebno ugoden. Brez ozira na naše domače razmere, je bil političen položaj tak, da v tem oziru se ni dalo ničesa doseči.

Ko so Staročehe zamenili Mladočehi, je vlada jela se približavati levičarjem. Poslednja leta svojega vladanja je bil ministerski predsednik grof Taaffe tako odvisen od nemške zjedinjene levice, da bi na osnovo slovenskega vseučilišča ne bil mogel misliti, ko bi tudi bil nam Slovincem še tako naklonjen. Vedeti je treba, da bode osnova slovenskega vseučilišča v Ljubljani mej avstrijskimi Nemci vzbudila ravno tako velik krik ali pa še večji, nego ga je osnova dvojezične gimnazije v Celju. Slovensko vseučilišče bode namreč postavilo meje nemškemu vplivu na jugu. Če se tako vseučilišče osnuje, ne bode več manjkalo slovenskih uradnikov in vlada ne bode mogla tako urivati Nemcev na Slovensko. Vse to vedo Nemci, in strah pred slovenskimi sodniki in okrajnimi glavarji bode koroškimi in pa štajerskimi Nemcem kar pretresal kosti.

Za Taaffejem je pa prišla koalicijska vlada, v kateri je levica igrala odločilno ulogo. Sedaj je bilo pač še manje misliti na slovensko vseučilišče. Tudi sta koaliciji volilna reforma in celjska dvojezična gimnazija napravljali toliko skrbi, da niti misliti ni bilo na osnovo slo-

venskega vseučilišča. Ko bi se tedaj bila stvar sprožila, bi celo jeden del slovenskih poslancev se bil upiral, da se koalicija ne razbije. Seveda začasna Kielmannseggova vlada se ni mogla baviti s takimi vprašanji. Še le pred grofom Badenijem je zopet misliti na to stvar.

Prvi čas Badenijevega vladanja je bil odmenjen volilni, davčni in sodnijski preosnovi ter premembi domovinskega zakona. Ta važna vprašanja so obsorbirala politično delavnost vseh strank, da pač ni bilo mogoče še misliti na taka, kot je slovensko vseučilišče. Politični položaj je bil tako nejasen, da bi pač naši poslanci ne bili vedeli, kje zastaviti svoje moči. Vlada cinca na vse strani, konec postavodajne dobe vznemirja vse stranke in v takem trenutju se pač kaj važnejšega doseči ne da.

Tako je bilo vseučilišče slovensko zginilo za nekaj časa z dnevnega reda, a nadejamo se pa, da ne za vselej. Po novih volitvah se bode pojasnil položaj, in tedaj bodo mogli slovenski poslanci obnoviti svoje tirjatve. Poiskati bode jim tudi mogoče drugih strank, ki jih bodo podpirale.

Po našem mnenju se ne bode dalo vseučilišče v Ljubljani kar na mah doseči. Sprva se bode nam pač zadovoljiti s pravno akademijo ali fakulteto in še le polagoma naj se bodo osnovala druge fakultete in tako osnovalo popolno vseučilišče. Tudi v Zagrebu so imeli dolgo pravno akademijo, predno se je osnovalo vseučilišče. Seveda bode treba gledati, da se ljubljanski pravni akademiji dovoli tudi dajati akademične stopinje. Če nekdanje ogerske pravne akademije niso dajale doktorstva, pač iz tega še ne sledi, da bi ga ne mogla pravna fakulteta v Ljubljani. Mnenje, da doktorstvo morejo dajati samo vseučilišča, je pač napačno. Celo v Avstriji imamo dve bogoslovni samostojni fakulteti, ki dajate doktorstvo, v Nemčiji daje bogoslovna in filozofična akademija v Münstru tudi doktorstvo. Na vsem Francoskem ni skoro nobenega popolnega vseučilišča, a vendar se tudi ondu dajo akademične stopinje. Razstresene so namreč posamezne fakultete po raznih mestih, a vsaka ima pravico dajati doktorstvo. Tako bi tudi za pravno akademijo v

Ljubljani ne bilo nobenega povoda, da ne bi mogla dajati akademičnih stopinj.

Seveda pravna akademija naj bode začetek slovenskemu vseučilišču. Pravno akademijo je tudi lažje osnovati, nego vse vseučilišče glede učnih močij. V poslednjem oziru je še težava v marsikakem oziru pri Hrvatih. Pri nas bi bilo še težje. Polagoma se bode pa dalo doseči, počemer so že pred več desetletji hrepeneli slovenski rodoljubi, ako bodemo Slovenci jedini in na naše narodne koristi ne pozabimo. Našim poslancem morajo biti slovenske narodne koristi v državnem zboru prva stvar in za usluge, ki jih store drugim strankam, naj odločno zahtevajo protiusluge v narodnem oziru. Kdo morda poreče, taka barantaška politika ni lepa, a drže se je vse stranke in po drugi poti se sedaj ničesa ne daje doseči.

Politični pregled.

Tuji nemški poslanci na Koroškem. — Koroški Nemci so začeli vabiti druge nemške politike, da bi poživili mej prebivalstvom nemškonarodno nestrpnost. Govorila sta na Koroškem v več krajih že Schönerer in Prade. Povedala nista nič novega. Zato pa tudi koroškega nemštva dosti poživela ne bodeta. Prade naj bi bil pač rajši doma, če je na Češkem zares nemštvo v taki nevarnosti, nego hodi reševati koroške Nemce. Morda misli mož na Koroškem iskati kacega mandata, ako propate na Češkem.

Goriški Italijani niso več jedini. Volitev Maranija za državni zbor je razbila to jednoto. Furlani ne mislijo več poslušati goriških vodij in mislijo vedno le tako voliti, kakor se bode jim ugodno zdelo. To je pa goriške italijanske voditelje malo potrla. Ko je bil shod furlanskih županov v Gradišču, se je tja peljal tudi goriški župan, da si ga ni nikdo vabil in prosil Furlane, naj ne rušijo sloge, a ni ničesa opravil, da si je jim slikal vso nevarnost, ki preti italijanskemu življu od Slovencev.

Državni zbor sedaj nadaljuje proračunsko razpravo. Z dv tretjinsko večino je dovolil dispozicijski zaklad, da si so skoro vse stranke zagotovljale, da do sedanje vlade nimajo zaupanja. Seveda grof Badeni se malo briga za to, če imajo stranke vanj zaupanje ali ne, dokler mu bodo tako rade dovoljevale, kar od njih zahteva. Pri razpravi o dispozicijskem zakladu je govoril tudi grof Badeni. Laskal se je vsem strankam, govoril tako nejasno, da koncem govora ni nikdo vedel, kaj je hotel povedati. Ministerski predsednik zna jako spretno skrivati svoje misli.

Časniški kolek. — Proračunski odsek je sklenil, da se odpravi časniški kolek, a še le 1898. leta. Ta sklep pač kaže, da nekateri poslanci pred volitvami iščejo popularnosti in zato zahtevajo odpravo časniškega koleka, ob enem pa vladi gredo na roko. Ta sklep je povse nepotreben. Ž njim se vprašanje le odloži za jedno leto. Vlada gotovo ne bode hitela predložiti zakona o odpravi časniškega koleka v potrjenje, če bi ga tudi gospodska zbornica vsprejela, kar pa še ni gotovo. Vse bode odvisno od novega državnega zbora. Če bode ta odločno za odpravo, se bode odpravil, naj se sedanji zbor za to izreče ali ne. Pač bi pa sedanji državni zbor lahko vlado prisilil, da odpravi kolek. Če bi sklenil dotični zakon in ob enem sklenil, da se dotično postavko izbriše že iz proračuna za bodoče leto. Vlada bi odjenjala, ker bi ne bilo več časa proračuna vračati iz gospodske zbornice zbornici poslancev.

Češka kmetska stranka je sklenila, da postavi povsod svoje kandidate v kmetskih občinah, kjer ne postavijo Mladočehi za kandidata kacega kmeta. Sicer se je pa stranka

izrekla, da odobrava politiko Mladočehov. Nade, ki so jih gojili nekateri, da kmetska stranka izpodkoplje Mladočeha, se ne izpolnijo. Kmetska stranka ve, da Mladočehi na Dunaju podpirajo vse, kar je kmetu v korist, dočim večkrat drugi poslanci tega ne store. Slovansko prebivalstvo je na Češkem tudi tako naudušeno za češko državno pravo, da bi zastonj si prizadevala dobiti vpliv kaka stranka, ki ni za to pravo.

Nemška napredna stranka na Češkem je naposled razglasila svoj program, katerega je sestavil odbor desetih članov. Toda sestavljalci niso imeli posebnega truda. Prepisali se stari levičarski program in ga olepšali z nekaterimi nemškonarodnimi frazami. Omeniti je le to, da nova stranka želi tesnejše zveze z Nemčijo. Od Schönererjancev se loči samo po tem, da se naudušuje za enakopravnost židov. Občne volilne pravice ni nova stranka vsprejela v svoj program, in bi sploh v nje programu zastonj kaj naprednega iskal.

Ban in Rauch. — V hrvaškem saboru je očital baron Rauch banu, da na Hrvaškem gospodari podobno, kakor je Tanlongo pri rimski banki. Vlada je tako nadzorovala zagrebško hranilnico, da je prišla na kraj propada. Pri tej hranilnici imajo prvo besedo vladni privrženci. Ta zavod posebno podpira vlado pri volitvah. Zato pa vlada pri njej nalaga deželne novce. Hranilnici je pretila velika zguba pri graščini Božjakovini. Hrvaška vlada je pa to graščino kupila, da ondu osnuje gospodarsko šolo. Plačala jo je za dobrega pol milijona predrago, samo da je zavodu, ki je v rokah vladnih pristašev pomagala na noge. Za gospodarsko šolo pa ta graščina ni, ker na nji zaradi prevlažne zemlje ni nobeno umno kmetijstvo mogoče. — Jednak polom je pretil deželni hipotečni banki, pri kateri so tudi vladni pristaši. Neki ogerski zavod, ki ima 10.000 delnic te banke, je zahteval, da se upravo te banke vzame iz rok Hrvatom. Da se to ni zgodilo, je hrvaška vlada kupila od Ogrov omenjenih 10.000 delnic in jih mnogo predrago plačala. Tako dežela plačuje za slabo gospodarstvo sedanje vladne klike na Hrvaškem. Ban je zaradi tega govora hotel poklicati barona Raucha na dvoboj. Naposled se je pa zadovoljil s tem, da je baron Rauch izjavil, da v njegovo osebno poštenost ne dvomi. To se pa ni zahtevalo od njega, da bi tudi priznal, da je banovo vladanje čisto.

Strah pred časnikarji. — Hrvaška deželnozborska večina ima velik strah pred časnikarji. Poročevalcu „Obzora“ je prepovedala hoditi v zbornico poročati o razpravah. Dopisnik ni vsega tako poročal, kakor so vladni pristaši želeli, temveč se je preveč držal resnice. S to prepovedjo se je pač predsedništvo hrvaškega deželnega zbora samo osmešilo.

Bolgarija. — Knez je otvoril narodno sobranje. V svojem nagovoru je poudarjal, da vežejo Rusijo in Bolgarijo nerazrušne in dragocene vezi ter je naglašal gojitev prijateljskih odnošajev s Srbijo. V novem sobranju ima opozicija od 150 poslancev le 15 pristašev. V prejšnjem sobranju jih je štela 50. Ne misli naj pa kedo, da je narod poslal vladne pristaše v tako obilnem številu v sobranje, temveč pritisk vladni. Demonstracije, ki so se godile ob volitvah so priča, da volitve niso bile svobodne. Nesrečna dežela, kjer se tako voli!

Turčija. — Kako uravnati zmedene razmere v Turčiji je vedna skrb evropskih velevladstij. Te se po svojih zastopnikih v Carigradu vedno trudijo od turške vlade mirnim potom doseči potrebnih preosnov. Le žal, da se turški sultan premalo ozira na lepe opomine veleposlanikov. Kakor se poroča, zaupa sultan še najbolj avstro-ogerskemu poslaniku Caliceju. Minole dni je bil ta pri sultanu v avdijenci. Sultan je pojasnjeval, koliko je Turčija že storila za prebivalstvo v Armeniji, katero pa tega neče uvideti. Potrebno je, da se od strani velevladstij pojasnijo Armencem dobri nameni Turčije. Calice je na to sultana opozoril na žrtve ob zadnjem klanju in ga je prosil naj pomilosti one Armence, ki so bili obsojeni. Sultan je obljubil na to željo se ozirati. Kakor vedo povedati najnoveja